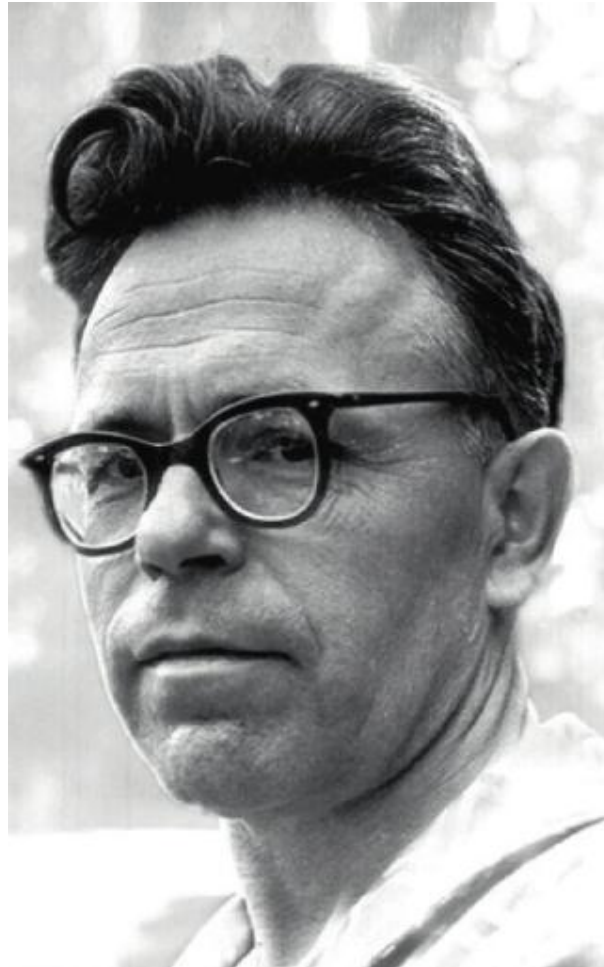

Управління культури
Сумської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад Сумської обласної ради
"Сумська обласна бібліотека для дітей"

***Моцарт українського
перекладу***

(до 100-річчя від дня народження Миколи Лукаша)

Рекомендаційний список літератури

Суми
2019

**Управління культури
Сумської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад Сумської обласної ради
"Сумська обласна бібліотека для дітей"**

***Моцарт українського
перекладу***

(до 100-річчя від дня народження Миколи Лукаша)

Рекомендаційний список літератури

**Суми
2019**

016:8:929Лукаш

М 86

Моцарт українського перекладу : до 100-річчя від дня народження М.О. Лукаша : рекомендаційний список літератури / КЗ СОР "Сумська обласна бібліотека для дітей" ; уклад. Л.М. Андросова. – Суми, 2019.

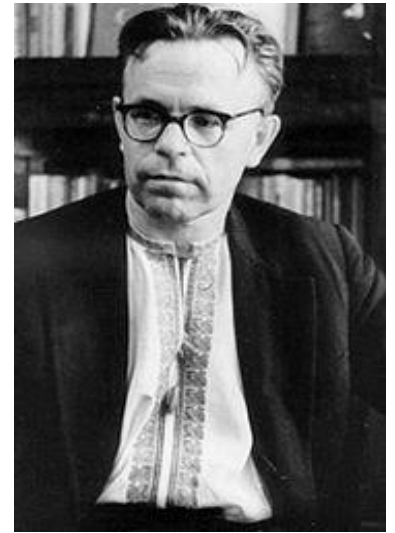
Видання підготовлено з нагоди ювілею неперевершеного Миколи Лукаша (1919-1988) – видатного українського мовознавця, блискучого поета і лінгвіста, знавця багатьох мов, перекладача, геніального митця, який подарував українському читачеві понад 1000 видатних творів світової літератури від 100 авторів.

Рекомендаційний список літератури адресовано бібліотечним працівникам, організаторам дитячого читання, користувачам бібліотеки.

Склала
Відповідальна за випуск
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка

Андросова Л.М.
Тогобіцька Л.М.
Андросова Л.М.
Ємельяненко Т.М.

Геній-феномен. Саме такими словами можна назвати Миколу Лукаша – геніального перекладача, блискучого знавця української мови, найвидатнішого поліглота за рівнем лінгвістичної обдарованості, який блискуче знав 25 мов, з 15-ти робив віртуозні переклади українською.

Лукаш з'явився на світ в освіченій родині ткача з шляхетським корінням Олексія Яковича Лукаша та Василюни Іванівни з роду Онукієнків важкої зими 1919 року в місті Кролевець Сумської області.

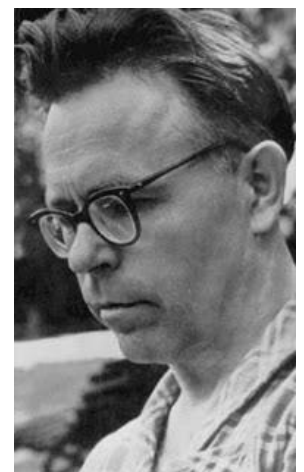
У 1920-х роках багатодітна родина Лукашів, як і безліч інших селянських сімей українського Полісся, була пограбована в ході «розкуркулення», Лукашів викидають з власної хати. Однак сім'я змогла пережити колективізацію та голодомор, щоправда від пережитих потрясінь майбутній геній українського мовознавства до 4-х років не міг говорити. Але все налагодилося.

Про те, що в родині Лукашів підрастає надзвичайно обдарований хлопчик, стало зрозуміло ще в ранньому дитинстві Миколки. Під час навчання в середній школі він опанував французьку, англійську мови та активно почав вивчати німецьку мову. Тоді і були зроблені перші спроби перекладів декількох віршів Гейне.

1937 року Микола Лукаш вступає на історичний факультет Київського національного університету.

На початку війни Миколі доводиться повернутися до Кролевця. В 1943 році був мобілізований до війська, де прослужив два роки.

Після закінчення війни (1945-1947 рр.) Микола Лукаш вчиться у Харківському педагогічному університеті іноземних мов, пізніше викладає в

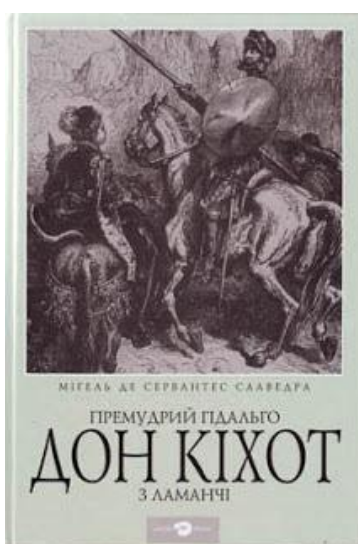
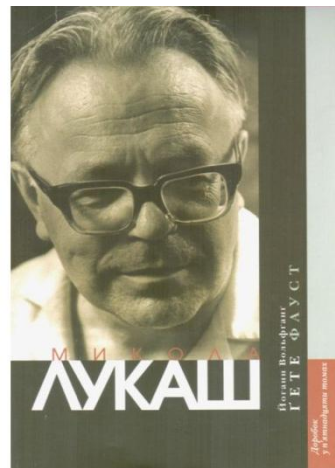

ньому, весь час потерпаючи від утисків як «неблагонадійний елемент». Дослідник творчості Миколи Лукаша Борис Черняков так характеризує життя митця цих років «... працював, працював до самозречення. Відновлював, втрачений у війну, переклад «архітвору» Й. В. Гете – «Фауст», виношував інші масштабні задуми...»

Саме на харківський період припадає початок активної перекладацької діяльності.

Його перекладацьку майстерність нарешті помічено визнаним уже на той час письменником і перекладачем Максимом Рильським.

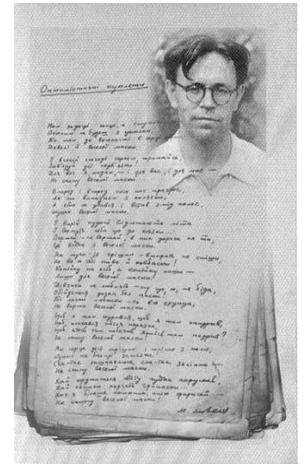
1953 року виходить друком перший переклад Миколи Лукаша, а у 1955 нарешті друкується його «мегатвір», найулюбленіший автором «Фауст» Гете, що приносить митцю першу й вічну славу як перекладачеві. 1956 року Микола Лукаш вступає до Спілки письменників України. 1958 року повертається до Києва, працює в журналі іноземної літератури «Всесвіт».

З середини 1950-х по 1973 рр. Микола Лукаш здійснює більшість своїх найкращих перекладів – «Дон Кіхот» Мігеля Сервантеса, «Декамерон» Джованні Боккаччо, «Пані Боварі» Гюстава Флобера, поезії Бернса та Гейне, Шіллера, Верлена, Рільке, Гюго, Міцкевича, Тувіма, Ф.Лемарка, Ф.Гарсія Лорка, Г.Аполлинера, Дж.Мільтона, А.Стіль, Б.Чопа, Маяковського та багатьох інших – поезія й проза всіх напрямів і стилів. За якийсь десяток років він переклав українською твори понад 20 письменників світової літератури.

Феномен Лукашевих перекладів полягає в тому, що в них кожне слово дихає Україною, торкається найглибших струн душі.

Якщо спробувати перерахувати всі твори, які він «зодягнув» в українські шати, набереться довжелезний список. Микола Лукаш був не тільки явищем, а подією в історії культури України, який подарував українському читачеві понад 1000 видатних творів світової літератури від 100 авторів.

Проте його настрої були явно опозиційні, спрямовані проти русифікаційної політики панівного режиму. На тлі дедалі зростаючих утисків українства новаторські принципи художнього перекладу, запроваджені М. Лукашем, сприймалися правлячим режимом як виклик владі.

У 1970–1972 роки Лукашеві значно важче стає публікуватися. У цей час тривали арешти кращих представників української культури. 23 березня 1973 р. М. Лукаш звернувся до високих представників влади з нині знаменитим листом на захист засудженого за працю «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І.Дзюби.

Рішення Спілки письменників про виключення М. Лукаша (12 червня 1973р.) залишиться моральним тавром на цій організації, адже це було те саме, що карати дитину, яка засунула пальця у вогонь.

Лукаш не зазнав крайніх форм репресій – його не притягли до судової відповідальності, не позбавляли волі, не ув'язнювали, він не перебував у таборах чи на засланні. Його намагалися знищити і зламати замовчуванням, відлученням від офіційної літератури, тобто позбавленням можливості заробляти інтелектуальною працею.

Доробок Миколи Лукаша, його внесок у вітчизняну культуру вражає. Ним опубліковано художніх перекладів більше тисячі прозових і поетичних творів понад ста авторів з майже двадцяти мов (а ще ж існує неопублікована спадщина, яка чекає на вивчення і оприлюднення!). Кожна його книга ставала

справжньою подією у культурному житті українського народу. Микола Лукаш був не тільки явищем, а подією в історії культури України.

М.О. Лукаш працював також у царині української лексикографії. Він уклав «Словник українських фразеологізмів» та «Словник раритетів української мови».

Майстра перекладу тричі висували на здобуття Шевченківської премії, проте щоразу його кандидатура відхилялася.

Останні роки життя Микола Лукаш хворів на рак. Був поновлений в Спілці письменників України на хвилі перебудови у 1986-му, фактично напередодні смерті. Він так і не дочекався видання великого тому своїх перекладів – книжки під назвою «Від Бокаччо до Аполлінера», яка вийшла 1990 року і стала своєрідним пам'ятником Лукашеві.

Помер Микола Олексійович у серпні 1988-го, похований на Байковому кладовищі. Але не в центральному секторі, а на «задвірках історії», як висловився упорядник книги «Наш Лукаш» Леонід Череватенко.

Художник Андрій Німенко створив з гіпсу оригінал медалі «Микола Лукаш». Бронзові відбитки медалі тепер вручаються лауреатам літературної премії ім. М. Лукаша за кращий художній переклад з іноземної на українську мову. Премію цю заснував журнал «Всесвіт» разом із СПУ у 1989 р. Її лауреатами стали В. Шовкун, М. Новикова, В. Діброва, О. Логвиненко, Ю. Лісник, А. Перепадя, М. Москаленко, Є. Попович, М. Прокопович, О. Микитенко.

На фасадах двох шкіл у Кролевці, де в дитинстві здобував освіту М. Лукаш, встановлені меморіальні дошки видатному письменникові-енциклопедисту.

«Микола Олексійович Лукаш був геній. Таких постатей, як Микола Лукаш, я не знаю в жодній нації світу... Він був геній, він був український геній» – зізнається поет Мойсей Фішбейн.

За матеріалами <http://msmb.org.ua>, статей Ігоря Свірина «Микола Лукаш – Моцарт українського перекладу» та «Осілля зустріч з Миколою Лукашем» О. Вертіля

Переклади М. Лукаша

Бернс Р. Чесна бідність : вірш / пер. з англ. М. Лукаша // Зарубіжна література. – 2005. – № 44. – С. 16–17.

Вибрані поезії / пер. М. Лукаша // Сумщина. Велика спадщина : поезія. – Суми : Університетська книга, 2019. – С. 172-179.

Від Бокаччо до Апполінера : переклади М. Лукаша. — К.: Дніпро, 1990.

Йожеф А. Поезії / пер. з угор. М. Лукаша. — К.: Дніпро, 1990.

Керрол Л. Курзу-верзу : вірш / пер. з англ. М. Лукаша (1975) // Всесвіт. – 2005. – № 5–6. – С. 184.

Лукаш М. З перекладацької спадщини : вірші / М. Лукаш // Всесвіт. – 2001. – № 9–10. – С. 140.

Лукаш М. З японської поезії : переклади / М. Лукаш // Всесвіт. – 2004. – № 5–6. – С. 14.

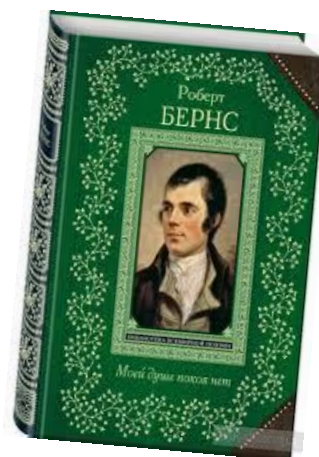
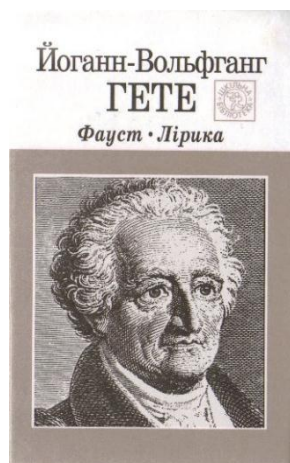
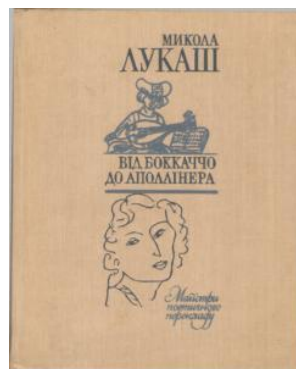
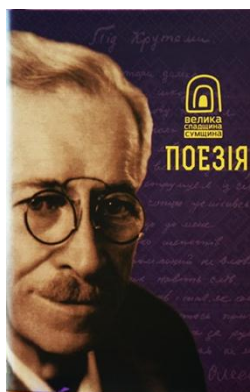
Лукаш М. Переклади : [Р. Бернс «Нехай і холод і вітри», П.Верлен «Дон Кіхотові», Д. Гофштейн «Біля кастальського джерела» : вірші в перекладі М. О. Лукаша] / М. Лукаш // Сумщина. – 2007. – № 138. – С. 4.

Флобер, Гюстав. Пані Боварі. Проста душа / Флобер, Гюстав ; пер. з фр. Миколи Лукаша та Михайла Гайдая ; передм.

Д. С. Наливайка ; прим. Б. Б. Буніч-Ремізова ; худож.-іл. Л. Д. Киркач. – Харків : Фоліо, 2005. – 399с. – (Б-ка світ. літ.).

«**Читаю світ – ніяк не начитаюся**» : «Шпигачки» Миколи Лукаша [епіграми Миколи Лукаша] // Слово і час. – 2004. – № 5. – С.96.

Про нього

Книги

Жолдак, Богдан. Богдан Жолдак про Карпа Соленика, Йосипа Тимченка, Івана Піддубного, Юрія Кондратюка, Миколу Лукаша / Жолдак, Богдан ; худож. А. Котова. – К. : Грані – Т, 2009. – 128 с. : іл. – (Життя видатних дітей).

Жолдак, Богдан. Під зіркою Лукаша / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – Київ : Дух і Літера, 2018. – 318, [1] с. : іл. – (Постаті культури).

Гризун, А. П. Поневіряння письменника : Лукаш Микола Олексійович : [письменник-перекладач, уродженець Кролевця : життя, творчість, політичні репресії] / А. П. Гризун // Реабілітовані історією. Сумська область : у 3-х кн. Кн. 2. – Суми : ВВП «Мрія-1», 2013. – С. 203-208. – Бібліогр.: с. 208.

Земляки : альманах Сумського земляцтва в Києві. Вип. 5 / гол. ред. М.Гриценко. – Суми : Собор, 2009. – 295 с. : фотоілюстр., портр.

Корнющенко, Іван. Ось що значить знати мови! : Лукаш Микола Олексійович : [цікаві факти з біографії видатного перекладача, нашого земляка] / Корнющенко, Іван // Корнющенко І. П. Де курйоз, а де всерйоз : бувальщини з життя письменників Сумщини і тих, хто працював або побував у цьому краї. – Суми : Козацький вал, 2002. – С. 75-76.

Наш Лукаш : у двох книгах. / упоряд. Л. Череватенко. – К. : Києво-Могилянська академія, 2009. – 639 с.

Птіцин, А. О. Анатолій Птіцин про Шолом Алейхема, Януша Корчака, Фріца Крейсера, Миколу Лукаша, матір Терезу / А. О. Птіцин. – К. : Грані-Т, 2009. – 120 с. : іл.

Терлецький, Віктор. Микола Лукаш – шанувальник Пантелеймона Куліша : [дослідження впливу класика 19 ст. на перекладацьку діяльність М. Лукаша] / Терлецький, Віктор // Слобожанщина : альманах літераторів Сумщини : вип. 15. – Суми : Мрія-1, ТОВ, 2010. – С. 168-171.

Статті

Бабенко, В. М. Микола Лукаш – метр українського художнього перекладу : [славетні імена] / В. М. Бабенко // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2016. – № 5. – С. 38-40, 3-я с. обкл. – Бібліогр.: с. 38-40, 3-я с. обкл.

Бабенко, В. М. Микола Лукаш – метр українського художнього перекладу / В. М. Бабенко // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – № 5. – С. 58-61. – Бібліогр.: с. 59.

Бохан, О. Віртуоз українського перекладу : до 100-річчя від дня народження М. Лукаша (1919-1988) / О. Бохан // Дати і події. – 2019. – № 2(14). – С. 93-95.

Великий син великого народу : [добірка матеріалів про видатного перекладача і поета Миколу Лукаша ; поезії Лукаша ; вірш про нього ; фотографії] // Сумщина. – 2009. – № 141-142. – С. 4-5.

Дем'яненко, Світлана. Зірки, що світять крізь століття : українська перекладацька школа: трагедія доль та велич звершень / Дем'яненко, Світлана // Українська мова і література в школах України. – 2017. – № 9. – С. 48-57. – Бібліогр.: с. 57. – Закінч. Початок № 7-8, 2017.

Кальниченко, Олександр. Український внесок у світове перекладознавство : [нарис «Актуальність теоретичного спадку Миколи Лукаша»] / Кальниченко, Олександр // Всесвіт. – 2013. – № 11-12. – С. 219- 224.

Кочур, Григорій. Феномен Лукаша : в історії українського художнього перекладу Миколі Лукашеві належить місце особливе, виняткове : [до 90-річчя від дня народження] / Кочур, Григорій // Культура і життя. – 2010. – № 3-4. – С. 11-13.

Лемешенко, Наталя. Люди-легенди України : про видатних українців у запитаннях і відповідях : вікторини / Лемешенко, Наталя // Шкільний світ. – 2019. – № 11. – С. 6-36.

Мазоре, І. Трагічна справа і незавершений епілог у творчості Миколи Лукаша : (розповідь про відомого перекладача, нашого земляка Миколу Лукаша) / І. Мазоре // Літературна Україна. – 2007. – № 40. – С. 1, 4.

Микола Лукаш : Моцарт українського перекладу : [до 100-річчя від дня народження М. Лукаша (1919-1988)] // Шкільний світ. – 2019. – № 11. – С. 34-36.

Митринська, Галина. Українські перекладачі ХХ століття / Митринська, Галина // Всесвітня література в сучасній школі. – 2016. – № 6. – С. 36-40.

Москаленко, Михайло. Про деякі особливості перекладацької манери М. Лукаша / Москаленко, Михайло // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2010. – № 5. – С. 25.

Попович, Є. Це ім'я мене зачарувало – поліглот, та ще й блискучий перекладач : [спогади про видатного перекладача, нашого земляка Миколу Лукаша] / Є. Попович // Всесвіт. – 2009. – № 3-4. – С. 198-203.

Савчин, Валентина. Багатоголосе відлуння українського письменства у перекладах Миколи Лукаша / Савчин, Валентина // Дивослово. – 2014. – № 12. – С. 38-42. - Бібліогр.: с. 42.

Сверстюк, Євген. Твердий у слові : [спогади про Миколу Лукаша (з ювілейної збірки «Наш Лукаш» – К., 2009)] / Сверстюк, Євген // Культура і життя. – 2010. – № 3-4. – С. 14, 19.

Слабошпицький, Михайло. Чоловік не з нашого часу : [про поета, перекладача, літературознавця Миколу Лукаша] / Слабошпицький, Михайло // Київ. – 2015. – № 9-10. – С. 176-185.

Содомора, Андрій. Відлуння Лукашевого слова : до 90-річчя майстра перекладу / Содомора, Андрій // Дзвін. – 2010. – № 2. – С. 155-156.

Ткач, Людмила. «Не біймось заглядати в словники... й у тексти, незаслужено забуті» : [дослідження мовного феномену Миколи Лукаша – видатного українського перекладача (1919-1988)] / Ткач, Людмила // Дивослово. – 2010. – № 1. – С. 37-40. – Бібліогр.: с. 40.

Черкаська, Ганна. Унікальний перекладач і дивак : [Лукаш Микола Олексійович: життя і творчість] / Черкаська, Ганна // Сумщина. – 2016. – № 36. – С. 13.

Яновська, Людмила. Шлях німого хлопчика до людини-хору : 25 років, як немає з нами видатного перекладача Миколи Лукаша / Яновська, Людмила // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 156. – С. 13.

Інтернет-ресурси:

Лукаш Микола Олексійович [Електронний ресурс] / [веб-сайт]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Лукаш_Микола_Олексійович (дата звернення 05.12.2019). – Назва з екрану.

Свірин, Ігор. Микола Лукаш – Моцарт українського перекладу [Електронний ресурс] / [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://msmb.org.ua/biblioressursi/bibliografiya/osobistosti/mikola-lukash-motsart-krainsyukogo-perekladu> (дата звернення 05.12.2019). – Назва з екрану.

Микола Лукаш [Електронний ресурс] / [веб-сайт]. – Режим доступу : [https:// books.google.com.ua/search?tbm=лукаш+микола](https://books.google.com.ua/search?tbm=лукаш+микола) (дата звернення 04.12.2019). – Назва з екрану.

Суми, вул. Петропавлівська, 51
тел./факс: 22-00-82, тел. 22-00-66, 22-00-82
e-mail: sodb@ukr.net
<http://sodb.sumy.ua>